

## Verantwoording Methode M – Maatschappijleer (vakvernieuwing), vmbo KGT

Schooljaar 2026/2027 - laatst gewijzigd 09-10-2026

### Perspectieven

| Les              | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                             | Portfolio-opdracht   |
|------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| <b>Lessen</b>    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                      |
| 1. Vraagstukken  | <p>A2.3.1 — beredeneren waarom een vraagstuk een maatschappelijk en politiek vraagstuk is;</p> <p>A1.2.2 — inventariseren van mogelijke oorzaken en gevolgen van maatschappelijke en politieke vraagstukken;</p>                                                                                                                                                                                                                       | <p>Ik kan uitleggen waarom iets een maatschappelijk vraagstuk is.</p> <p>Ik kan beredeneren wanneer een vraagstuk maatschappelijk of politiek is.</p> <p>Ik kan verbanden leggen tussen oorzaken en gevolgen van een maatschappelijk vraagstuk.</p>                                    | Oorzaken en gevolgen |
| 2. Standpunten   | <p>A1.2.3 — beschrijven van verschillende perspectieven op maatschappelijke en politieke vraagstukken.</p> <p>A2.3.2 — onderzoeken van de context van het vraagstuk en daarbij vakspecifieke begrippen gebruiken;</p> <p>A2.3.3 — beredeneren welke waarden, belangen en machtsmiddelen van betrokken actoren een rol spelen bij het vraagstuk;</p> <p>A2.3.4 — benoemen in hoeverre er bij het vraagstuk sprake is van een frame;</p> | <p>Ik kan beschrijven wat verschillende groepen van een maatschappelijk probleem vinden.</p> <p>Ik kan verschillende frames bij een maatschappelijk vraagstuk benoemen.</p> <p>Ik kan bedenken hoe groepen invloed proberen uit te oefenen op een maatschappelijk vraagstuk.</p>       | Standpunten-arena    |
| 3. Oplossingen   | <p>A2.4.3 — onderzoeken van mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan oplossingsrichtingen binnen het vraagstuk;</p> <p>A2.4.2 — analyseren in welke mate de gewenste oplossingen overeenkomen met belangen, waarden van anderen en het algemeen belang;</p>                                                                                                                                                                        | <p>Ik kan mogelijke oplossingen voor een maatschappelijk vraagstuk benoemen.</p> <p>Ik kan de gevolgen van elke oplossing voor verschillende groepen toelichten.</p> <p>Ik kan onderzoeken welke oplossing het meest rechtvaardig is voor iedereen.</p>                                | Minderheidscheck     |
| 4. Eigen positie | <p>A2.4.1 — inventariseren van de eigen waarden en belangen in relatie tot het vraagstuk;</p> <p>A2.4.3 — onderzoeken van mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan oplossingsrichtingen binnen het vraagstuk;</p>                                                                                                                                                                                                                  | <p>Ik kan benoemen wat ik belangrijk vind in dit maatschappelijk vraagstuk.</p> <p>Ik kan toelichten welk persoonlijk belang ik bij dit maatschappelijk vraagstuk heb.</p> <p>Ik kan beargumenteren welke oplossing ik het beste vind en beschrijven hoe ik daaraan kan bijdragen.</p> | MaatschappijKompas   |

| Les                                        | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                 | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                  | Portfolio-opdracht                               |
|--------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| 5. Vergelijken                             | A1.2.1 — vergelijken van groepen, samenlevingen en politieke systemen naar tijd en plaats;                                                                                                                                                                      | Ik kan vergelijken hoe groepen in tijd en plaats omgaan met maatschappelijke vraagstukken.<br><br>Ik kan samenlevingen vergelijken in tijd en plaats.<br><br>Ik kan politieke systemen vergelijken in tijd en plaats.                                                       | Vergelijken                                      |
| 6. Toekomst in beeld                       | A3.5.2 — oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis en vaardigheden van maatschappijleer een rol kunnen spelen;<br><br>A3.5.4 — reflecteren op opgedane ervaringen, als dat relevant is voor de eigen oriëntatie op studie en beroep. | Ik kan ontdekken welke opleidingen en beroepen met maatschappijleer te maken hebben.<br><br>Ik kan door activiteiten ontdekken welke interesses, kwaliteiten en mogelijkheden ik heb.<br><br>Ik kan onderzoeken waar ik informatie over een opleiding of beroep kan vinden. | Welke mbo-opleiding of welk beroep past bij mij? |
| <b>Werkvormen</b>                          |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                  |
| Het Carrouseldebat                         |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een carrouseldebat                          |
| Het Vissenkomdebat                         |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een vissenkomdebat                          |
| Het Luchtballondebat                       |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een luchtballondebat                        |
| Het Lagerhuisdebat                         |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een Lagerhuisdebat                          |
| Het Brillendebat                           |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een Brillendebat                            |
| De debat-battle                            |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een debat-battle                            |
| Debatteren: Dienstplicht                   |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Debatteren                                       |
| Debatteren: Sociale media                  |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Debatteren                                       |
| Perspectieven: Online gokken (standpunten) |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Debatteren                                       |
| Perspectieven: Algoritmes (oplossingen)    |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Burgerberaad                                     |
| Perspectieven: Manosphere (Eigen positie)  |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Post-it Perspectief                              |
| Brillendebat (standpunten)                 |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een Brillendebat                            |
| Lagerhuisdebat (standpunten)               |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Voer een Lagerhuisdebat                          |
| Pitch (oplossingen)                        |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Oplossingenpitch                                 |
| Blind Beslissen (oplossingen)              |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Blind beslissen                                  |
| Cirkel van invloed (eigen positie)         |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Cirkel van invloed                               |
| Placematdiscussie (eigen positie)          |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                             | Placematdiscussie                                |

| Les                                         | Onderwijsdoelen | Leerdoelen | Portfolio-opdracht |
|---------------------------------------------|-----------------|------------|--------------------|
| Perspectieven: American Dream (verschillen) |                 |            | Vergelijken        |

## Identiteit

| Les               | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Portfolio-opdracht |
|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| <b>Lessen</b>     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                    |
| 1. Wie vormt jou? | C2.11.1 — uitleggen hoe socialisatie verloopt en welke socialisatoren daar een rol in spelen;<br><br>B1.6.1 — uitleggen wat waarden voor mensen kunnen betekenen;<br><br>C4.16.3 — verkennen hoe verschillende opvattingen naast elkaar kunnen bestaan;                                                                                                                                                                         | Ik kan uitleggen hoe socialisatie verloopt.<br><br>Ik kan uitleggen welke socialisatoren invloed hebben op mensen.<br><br>Ik kan uitleggen wat waarden betekenen voor mensen.                                                                                                                                                         |                    |
| 2. Normaal        | C2.11.1 — uitleggen hoe socialisatie verloopt en welke socialisatoren daar een rol in spelen;<br><br>B1.6.3 — benoemen van spanningen tussen en binnen waarden;<br><br>B1.6.1 — uitleggen wat waarden voor mensen kunnen betekenen;<br><br>B1.6.4 — afwegen welke waarden en normen belangrijk zijn in een concrete situatie.<br><br>C4.16.4 — mogelijkheden verkennen voor het vreedzaam omgaan met verschillen en conflicten; | Ik kan uitleggen hoe verschillende waarden met elkaar kunnen botsen.<br><br>Ik kan uitleggen hoe binnen één waarde spanning kan ontstaan.<br><br>Ik kan afwegen welke waarden en normen belangrijk zijn in een concrete situatie.                                                                                                     |                    |
| 3. Verschillen    | C2.11.2 — beschrijven hoe socialisatieprocessen en persoonlijke kenmerken leiden tot verschillende referentiekaders, identiteit en diversiteit;<br><br>B1.6.2 — vergelijken van waarden bij de inrichting van het persoonlijke en maatschappelijke leven;                                                                                                                                                                       | Ik kan uitleggen hoe socialisatie en persoonlijke kenmerken invloed hebben op het gedrag van mensen.<br><br>Ik kan uitleggen hoe verschillen in socialisatie en persoonlijke kenmerken invloed hebben op iemands identiteit.<br><br>Ik kan in een concrete situatie herkennen welke waarden belangrijk zijn bij het maken van keuzes. |                    |
| 4. Hokjesdenken   | C2.11.3 — uitleggen hoe socialisatie kan leiden tot rolpatronen, vooroordelen en botsingen tussen groepen.<br><br>B1.6.3 — benoemen van spanningen tussen en binnen waarden;<br><br>C4.16.3 — verkennen hoe verschillende opvattingen naast elkaar kunnen bestaan;                                                                                                                                                              | Ik kan uitleggen hoe socialisatie invloed heeft op wat mensen van anderen verwachten.<br><br>Ik kan uitleggen hoe rolpatronen en vooroordelen kunnen leiden tot conflicten tussen groepen.<br><br>Ik kan bij een conflict tussen groepen begrijpen welke waarden met elkaar botsen.                                                   |                    |

| Les                                       | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                              | Portfolio-opdracht |
|-------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 5. Cultuur om je heen                     | <p>C2.12.1 — vergelijken van culturen op basis van kenmerken, waarden en normen;</p> <p>C2.12.2 — onderscheiden van dominante culturen en subculturen;</p> <p>C2.12.4 — reflecteren op de betekenis die mensen geven aan hun (sub)cultuur en aan andere (sub)culturen.</p> <p>A1.2.1 — vergelijken van groepen, samenlevingen en politieke systemen naar tijd en plaats;</p> | <p>Ik kan culturen vergelijken aan de hand van cultuurkenmerken.</p> <p>Ik kan een onderscheid maken tussen een dominante cultuur en een subcultuur.</p> <p>Ik kan reflecteren op welke betekenis mensen geven aan hun eigen cultuur of subcultuur.</p> |                    |
| 6. Samen online                           | <p>C3.15.4 — uitleggen hoe framing en selectie van informatie van invloed zijn op berichtgeving en beeldvorming;</p> <p>C3.15.2 — benoemen van mogelijkheden en risico's van online omgevingen voor identiteitsontwikkeling en privacy;</p> <p>C3.15.3 — beschrijven hoe verdienmodellen van media van invloed zijn op inhoud en vorm van berichtgeving;</p>                 | <p>Ik kan uitleggen hoe framing en selectie de berichtgeving beïnvloeden.</p> <p>Ik kan benoemen welke kansen en risico's er online zijn.</p> <p>Ik kan beschrijven wat het verband is tussen verdienmodellen van media en de berichtgeving.</p>        |                    |
| <b>Vraagstukken</b>                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                         |                    |
| 1. TikTok-challenge                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 1. Deepfake                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 1. Familievloggers / Finfluencers         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 2. Regenboogvlag                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 2. Paarse vrijdag                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 2. Prideweek / Aanslag Berlijn            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 3. Voetballers als rolmodel               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 3. Lookbook                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 3. Disney / color-blind casting           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 4. Verschillen thuis                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 4. Vrouwenvoetbal                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| 4. Tradwives / Vrouwenrechten Afghanistan |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                        |                    |

## Sociale ongelijkheid

| Les           | Onderwijsdoelen | Leerdoelen | Portfolio-opdracht |
|---------------|-----------------|------------|--------------------|
| <b>Lessen</b> |                 |            |                    |

| Les                         | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Portfolio-opdracht |
|-----------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 1. Binding                  | <p>B1.7.1 — uitleggen dat vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit terugkomen in de democratische rechtsstaat;</p> <p>C3.13.1 — uitleggen wat het belang van sociale cohesie is voor individuen, groepen en samenleving;</p> <p>C3.13.2 — uitleggen wat de mogelijke gevolgen zijn van een tekort aan sociale cohesie;</p>                                                          | <p>Ik kan uitleggen waarom mensen verschillend kunnen denken over sociale cohesie.</p> <p>Ik kan voorbeelden geven waarom sociale cohesie belangrijk is voor mensen, groepen en de samenleving.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe affectieve, cognitieve, economische en politieke bindingen zorgen voor sociale cohesie.</p>             |                    |
| 2. Wij en zij               | <p>C3.13.1 — uitleggen wat het belang van sociale cohesie is voor individuen, groepen en samenleving;</p> <p>C3.13.3 — verkennen hoe bij groepsvorming processen van in- en uitsluiting werken;</p>                                                                                                                                                                                    | <p>Ik kan uitleggen wat de invloed is van sociale cohesie op een maatschappij.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe processen van in- en uitsluiting werken bij groepsvorming.</p> <p>Ik kan beargumenteren dat een sterke in-groep kan zorgen voor afkeer van een uit-groep.</p>                                                            |                    |
| 3. Kansen en kapitaal       | <p>C3.14.2 — beschrijven van gevolgen van sociale ongelijkheid op het gebied van welvaart en welzijn;</p> <p>E3.27.4 — morele en ethische vragen stellen over hoe het bevorderen van welvaart en welzijn bijdraagt aan rechtvaardigheid.</p> <p>C4.16.1 — deelnemen aan gesprekken en situaties waarin mensen die van hen of van elkaar verschillen met elkaar in interactie zijn;</p> | <p>Ik kan uitleggen hoe verschillen tussen mensen kunnen leiden tot ongelijke kansen.</p> <p>Ik kan benoemen waarom de ene groep meer kansen en mogelijkheden heeft dan de andere groep.</p> <p>Ik kan reflecteren op wat welvaart, welzijn en rechtvaardigheid met elkaar te maken hebben.</p>                                     |                    |
| 4. Sociale ongelijkheid     | <p>C3.14.2 — beschrijven van gevolgen van sociale ongelijkheid op het gebied van welvaart en welzijn;</p> <p>C4.16.2 — ervaringen opdoen met verschillende belevingswerelden, achtergronden en oriëntaties;</p>                                                                                                                                                                        | <p>Ik kan beschrijven waarom niet iedereen in Nederland en andere landen evenveel inkomen, opleiding, gezondheid en kansen heeft.</p> <p>Ik kan uitleggen welke gevolgen sociale ongelijkheid heeft voor de welvaart van mensen.</p> <p>Ik kan begrijpen welke gevolgen sociale ongelijkheid heeft voor het welzijn van mensen.</p> |                    |
| 5. Wie is verantwoordelijk? | <p>C3.14.3 — uitleggen welke rol actoren kunnen spelen bij het verminderen of vergroten van sociale ongelijkheid.</p> <p>E3.27.1 — benoemen van het dilemma tussen individuele en collectieve verantwoordelijkheid voor welvaart en welzijn;</p> <p>E3.27.2 — benoemen van verschillende waarden en belangen bij het bevorderen van welvaart en welzijn;</p>                           | <p>Ik kan uitleggen hoe mensen en organisaties invloed hebben op sociale ongelijkheid.</p> <p>Ik kan aantonen hoe mensen verschillend kunnen denken over verantwoordelijkheid voor welvaart en welzijn.</p> <p>Ik kan verschillende perspectieven beschrijven over wie verantwoordelijk is voor welvaart en welzijn.</p>            |                    |

| Les                       | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                 | Portfolio-opdracht |
|---------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 6. Beeld van ongelijkheid | <p>C3.15.5 — analyseren van de invloed die AI heeft op sociale cohesie en sociale ongelijkheid.</p> <p>C3.15.4 — uitleggen hoe framing en selectie van informatie van invloed zijn op berichtgeving en beeldvorming;</p> <p>C3.13.4 — inventariseren van mogelijkheden om sociale cohesie te beïnvloeden.</p> | <p>Ik kan uitleggen hoe sociale media en digitale technologie mensen kunnen beïnvloeden.</p> <p>Ik kan uitleggen wat de invloed is van media en AI op de samenleving.</p> <p>Ik kan verklaren waarom digitale technologie en AI sociale ongelijkheid kunnen vergroten.</p> |                    |
| <b>Vraagstukken</b>       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                    |
| 1. Gratis lunch           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 1. Schoolzwemmen          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 1. Selectie               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 2. Energiedrank           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 2. Energiedrank           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 2. Eigen risico           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 3. Sociale zekerheid      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 3. Sociale zekerheid      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 3. Sociale zekerheid      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 4. Locatie                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 4. Locatie                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |
| 4. Locatie                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                           |                    |

## Rechtsstaat

| Les               | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                    | Portfolio-opdracht           |
|-------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| <b>Lessen</b>     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                               |                              |
| 1. Recht voor jou | <p>B1.9.3 — evalueren hoe recht conflicten reguleert tussen overheid en burgers en burgers onderling.</p> <p>E2.26.1 — benoemen van bedreigingen voor de democratische rechtsstaat;</p> <p>E4.29.3 — afwegen hoe eigen waarden, belangen en die van anderen in zulke situaties een rol spelen;</p> | <p>Ik kan uitleggen wat een rechtsstaat is.</p> <p>Ik kan beoordelen of regels en wetten goed helpen bij het oplossen van conflicten.</p> <p>Ik kan bij een maatschappelijk vraagstuk een passende actie kiezen om rechten te beschermen.</p> | Jouw rechten bij een bijbaan |

| Les                        | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Portfolio-opdracht                    |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| 2. Grondrechten            | <p>B1.8.1 — benoemen hoe de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit terugkomen in mensenrechten;</p> <p>B1.8.2 — benoemen van verschillen tussen klassieke en sociale grondrechten;</p> <p>B1.8.3 — uitleggen dat grondrechten bedoeld zijn om willekeur en machtsmisbruik door de overheid tegen te gaan.</p> <p>E4.29.1 — oriënteren op situaties waarin mogelijk onrecht, ongelijkheid of onvrijheid wordt ervaren;</p> | <p>Ik kan de verschillen tussen klassieke en sociale grondrechten benoemen.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe grondrechten ervoor zorgen dat de overheid niet alles mag doen.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit terugkomen in mensenrechten.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Eindopdracht                          |
| 3. Macht verdeeld          | <p>D2.18.2 — uitleggen hoe de trias politica werkt;</p> <p>B1.9.2 — benoemen hoe de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit terugkomen binnen wetten, machtscheiding en de rechtsstaat;</p>                                                                                                                                                                                                                                | <p>(kgt?) Ik kan uitleggen hoe trias politica werkt.</p> <p>(kgt?) Ik kan voorbeelden geven van vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.</p> <p>(kgt?) Ik kan benoemen hoe wetten zorgen voor vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht samenwerken en elkaar controleren.</p> <p>Ik kan uitleggen wat het legaliteitsbeginsel is.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe de waarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit tot uiting komen in de rechtsstaat, de machtscheiding en de wetgeving.</p> | Zaanse Methode                        |
| 4. Veiligheid of vrijheid? | <p>E2.25.1 — uitleggen wat rechtsbescherming en rechtshandhaving inhouden;</p> <p>E2.25.2 — benoemen of er sprake is van rechtsbescherming of rechtshandhaving in voorbeelden van overheidsoptreden;</p> <p>E2.25.3 — benoemen van belangen en waarden in opvattingen over rechtsbescherming en rechtshandhaving;</p>                                                                                                                       | <p>Ik kan uitleggen wat rechtsbescherming en rechtshandhaving betekenen.</p> <p>Ik kan uitleggen welke belangen en waarden een rol spelen bij rechtshandhaving en rechtsbescherming.</p> <p>(kgt?) Ik kan aantonen dat overheidsoptreden gevolgen hebben voor burgers.</p> <p>Ik kan beschrijven welke gevolgen overheidsoptreden heeft voor burgers in een rechtsstaat.</p>                                                                                                                                                                                                         | Rechtshandhaving en rechtsbescherming |
| 5. Opsporing: OM           | <p>D2.18.4 — uitleggen dat de overheid als enige actor geweld mag gebruiken en wanneer ze dit mag doen;</p> <p>E2.25.4 — morele en ethische vragen stellen bij voorbeelden van rechtsbeschermend of rechtshandvend overheidsoptreden</p> <p>E4.29.2 — verkennen hoe mensen situaties waarin mogelijk onrecht, ongelijkheid of onvrijheid wordt ervaren, beleven en duiden;</p>                                                              | <p>Ik kan uitleggen wanneer de overheid geweld mag gebruiken.</p> <p>Ik kan vragen stellen over rechtvaardigheid van de keuzes van het Openbaar Ministerie.</p> <p>Ik kan beoordelen of de politie en het Openbaar Ministerie dwang mogen gebruiken.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | De moorzaak                           |

| Les                                  | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                           | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                | Portfolio-opdracht      |
|--------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| 6. Rechtszaak                        | E2.26.1 — benoemen van bedreigingen voor de democratische rechtsstaat;<br><br>E4.29.5 — reflecteren op de eigen ervaring en het eigen handelen in situaties waarin onrecht wordt ervaren. | Ik kan uitleggen hoe de rechtspraak in Nederland werkt.<br><br>Ik kan uitleggen hoe een strafrechtszaak verloopt in Nederland.<br><br>Ik kan nadenken over wat de rechtspraak in Nederland kan bedreigen. |                         |
| <b>Vorbereiden toets</b>             |                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                           |                         |
| <b>Vraagstukken</b>                  |                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                           |                         |
| 1. Taakstraf                         |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 1. Hel of hotel?                     |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 1. Levenslang? (havo)                |                                                                                                                                                                                           | Ik kan uitleggen wat de doelen van straffen zijn.                                                                                                                                                         | Voer een Lagerhuisdebat |
| 2. Kantonrechter                     |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 2. Spreekrecht                       |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 2. Klassenjustitie (havo)            |                                                                                                                                                                                           | Ik kan herkennen hoe een vooroordeel het oordeel van een rechter kan beïnvloeden.                                                                                                                         | Oplossingenpitch        |
| 3. Schelden met kanker               |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 3. Artikel 1                         |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 1. TBS (vwo)                         |                                                                                                                                                                                           | Ik kan uitleggen wat de doelen van straffen zijn.                                                                                                                                                         | Voer een Lagerhuisdebat |
| 4. Hoe crimineel is jouw woonplaats? |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 4. Brabant drugsfab                  |                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                          |                         |
| 2. Trial by media (vwo)              |                                                                                                                                                                                           | Ik kan herkennen hoe een vooroordeel het oordeel van een rechter kan beïnvloeden.                                                                                                                         | Oplossingenpitch        |

## Politiek

| Les           | Onderwijsdoelen | Leerdoelen | Portfolio-opdracht |
|---------------|-----------------|------------|--------------------|
| <b>Lessen</b> |                 |            |                    |

| Les            | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Portfolio-opdracht |
|----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 1. Democratie? | <p>B1.7.2 — onderzoeken hoe de basiswaarden van de democratische rechtsstaat zich tot elkaar en tot andere waarden verhouden;</p> <p>B1.7.1 — uitleggen dat vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit terugkomen in de democratische rechtsstaat;</p> <p>D2.19.1 — vergelijken van democratische en niet-democratische staten;</p> <p>D2.19.4 — beschrijven hoe deel te nemen aan verkiezingen in Nederland.</p> <p>A1.2.1 — vergelijken van groepen, samenlevingen en politieke systemen naar tijd en plaats;</p>                                                                                          | <p>Ik kan uitleggen wat democratische waarden zijn.</p> <p>Ik kan democratische en niet democratische staten vergelijken.</p> <p>Ik kan beschrijven hoe ik deel kan nemen aan een verkiezing.</p>                                                                                                                                      |                    |
| 2. Nederland   | <p>D2.19.2 — benoemen van verschillen tussen een constitutionele monarchie en een republiek;</p> <p>D2.19.3 — beoordelen in welke mate Nederland aan democratische kenmerken voldoet;</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>Ik kan benoemen wat de kenmerken van een constitutionele monarchie zijn.</p> <p>Ik kan uitleggen wat de verschillen zijn tussen een parlementair en een presidentieel stelsel.</p> <p>Ik kan mijn mening geven over hoe de Nederlandse politiek werkt aan de hand van de kenmerken van een democratie.</p>                          |                    |
| 3. Stromingen  | <p>D3.22.3 — verbanden leggen tussen de standpunten van politieke partijen, politieke stromingen en ideologieën;</p> <p>D3.22.2 — ordenen van politieke standpunten in links-rechts en conservatief en progressief;</p> <p>B1.7.2 — onderzoeken hoe de basiswaarden van de democratische rechtsstaat zich tot elkaar en tot andere waarden verhouden;</p> <p>B1.7.3 — aantonen van spanningen die tussen basiswaarden van de democratische rechtsstaat kunnen ontstaan.</p> <p>D4.23.4 — afwegen hoe eigen belangen, waarden en opvattingen zich verhouden tot die van anderen en het collectieve belang;</p> | <p>Ik kan standpunten van politieke partijen koppelen aan politieke ideologieën.</p> <p>Ik kan benoemen wat de belangrijkste kenmerken van verschillende politieke ideologieën zijn.</p> <p>Ik kan onderzoeken en uitleggen hoe politieke ideologieën verschillend denken over waarden zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit.</p> |                    |

| Les                                             | Onderwijsdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Portfolio-opdracht |
|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 4. Partijen                                     | <p>D3.22.1 — beschrijven van verschillende functies van politieke partijen;</p> <p>D3.22.2 — ordenen van politieke standpunten in links-rechts en conservatief en progressief;</p> <p>D3.22.4 — beschrijven in hoeverre coalitievorming tussen politieke partijen mogelijk is op basis van hun standpunten, waarden en belangen.</p> <p>D3.22.3 — verbanden leggen tussen de standpunten van politieke partijen, politieke stromingen en ideologieën;</p> | <p>Ik kan beschrijven wat de verschillende functies van politieke partijen zijn.</p> <p>Ik kan politieke standpunten indelen op basis van verschillende politieke dimensies.</p> <p>Ik kan beoordelen welke politieke partijen samen een coalitie kunnen vormen op basis van hun uitgangspunten.</p> |                    |
| 5. Parlement                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>Ik kan uitleggen wat de taken van de volksvertegenwoordiging zijn.</p> <p>Ik kan uitleggen wat verschillende bestuurslagen zijn.</p> <p>Ik kan onderscheiden wat de coalitie en de oppositie doet.</p>                                                                                            |                    |
| 6. Regering                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>Ik kan uitleggen wat de taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur zijn.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe een wet tot stand komt.</p> <p>Ik kan reflecteren op waarom compromissen belangrijk zijn bij besluitvorming.</p>                                                                        |                    |
| <b>Vraagstukken</b>                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                    |
| 1. Demonstratie                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 1. Monarchie                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 1. Waardering democratie                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 2. Links of rechts?                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 2. Kiesdrempel                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 2. Populisme                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 3. ANWB                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 3. LAKS                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 3. Farmers Defence Force / Extinction Rebellion |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 4. Raadslid                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 4. Gekozen burgemeester                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| 4. België / Toekomst democratie in de wereld    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Leerdoelen nog niet vastgesteld.                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |

## Macht en invloed

| Les                          | Onderwijsdoelen | Leerdoelen                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Portfolio-opdracht |
|------------------------------|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| <b>Lessen</b>                |                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                    |
| 1. Macht in een vraagstuk    |                 | <p>Ik kan uitleggen wat macht is.</p> <p>Ik kan vergelijken welke machtsmiddelen er zijn.</p> <p>Ik kan in een maatschappelijk vraagstuk verschillende belangen tegen elkaar afwegen.</p>                                                                                                                         |                    |
| 2. Invloed op beleid         |                 | <p>Ik kan uitleggen hoe burgers invloed kunnen hebben op de overheid.</p> <p>Ik kan benoemen op welke manieren burgers de overheid kunnen controleren.</p> <p>Ik kan bedenken hoe ik zelf invloed kan hebben op beleid in mijn gemeente.</p>                                                                      |                    |
| 3. Media maken het vraagstuk |                 | <p>Ik kan uitleggen hoe media, mensen en politiek elkaar beïnvloeden.</p> <p>Ik kan aantonen dat sociale media en digitalisering invloed hebben op de politieke agenda.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe framing, selectie en agendavorming politieke opvattingen en besluitvorming beïnvloeden.</p>                   |                    |
| 4. Online beïnvloeding       |                 | <p>Ik kan uitleggen hoe media bepalen welke onderwerpen aandacht krijgen.</p> <p>Ik kan uitleggen hoe algoritmes invloed hebben op wat mensen over maatschappelijke onderwerpen denken.</p> <p>Ik kan beschrijven hoe en waarom burgers en politici sociale media gebruiken bij maatschappelijke onderwerpen.</p> |                    |
| 5. Wereldvraagstukken        |                 | <p>Ik kan uitleggen wat internationale vraagstukken zijn.</p> <p>Ik kan voorbeelden geven van internationale vraagstukken die invloed hebben op Nederland.</p> <p>Ik kan reflecteren op hoe internationale vraagstukken invloed hebben op mijn leven.</p>                                                         |                    |
| 6. Wereldhandel              |                 | <p>Ik kan uitleggen wat een rechtvaardige keuze is als ik iets koop.</p> <p>Ik kan benoemen hoe grote bedrijven invloed hebben op de wereldhandel.</p> <p>Ik kan nadenken over wat grote bedrijven kunnen doen om de wereldhandel eerlijker te maken.</p>                                                         |                    |

| Les                          | Onderwijsdoelen | Leerdoelen                       | Portfolio-opdracht |
|------------------------------|-----------------|----------------------------------|--------------------|
| <b>Vraagstukken</b>          |                 |                                  |                    |
| 1. Veiligheid Temu           |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 1. Dropshipping              |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 1. Temu / Made in China      |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 2. Ter Appel                 |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 2. AZC                       |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 2. COA / Migratiepact        |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 3. Ouderlijk toezicht online |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 3. Data achterlaten online   |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 3. Darkweb / Techgiganten    |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 4. Voedselbank               |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 4. Tabaksindustrie           |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |
| 4. NAVO / VN                 |                 | Leerdoelen nog niet vastgesteld. |                    |